

OMMAVIY AXBOROT VOSITALARIDA GENDER TENGLIKNI BAHOLASH VA MONITORING QILISH TIZIMINI JORIY ETISH

Jo‘rayeva Iroda

O‘zbekiston jurnalistika va
ommaviy kommunikatsiyalar universiteti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada OAVda gender tenglikni baholash va monitoring qilish tizimini joriy etish masalasi ko‘rib chiqiladi. Bunday tizim OAV kontentida ayollar va erkaklarning teng huquqlarga ega bo‘lishini, gender diskriminatsiyasini kamaytirishni va ijtimoiy yondashuvni yangilashni maqsad qiladi. Monitoring jarayonida xotin-qizlar va erkaklar tasvirlangan kontentlar tahlil qilinadi va gender tenglikni buzadigan elementlar aniqlanadi. Maqolada shuningdek, monitoring tizimi yordamida joriy etilgan o‘zgarishlar va jamiyatdagi ijtimoiy adolatga ta’siri ham ko‘rsatilgan.

Kalit so‘zlar: OAV, gender tenglik, monitoring, gender stereotiplari, ijtimoiy adolat, OAVda gender muvozanati, gender diskriminatsiyasi, jurnalistika, OAV siyosati, kontent tahlili.

Bugungi kunda Ommaviy axborot vositalari jamiyatni shakllantirishda va ijtimoiy nuqtai nazarni rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. U nafaqat axborot tarqatish vositasi sifatida, balki ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirish, jamiyatning e’tiqodlari va normativlari bilan bog‘liq bo‘lgan kompleks jarayonlarni boshqarishda ham ta’sir ko‘rsatadi. OAVda gender tenglikni ta’minlash muhim masala bo‘lib qolmoqda, chunki OAV kontenti ko‘pincha gender stereotiplarini kuchaytiradi va jamiyatda erkaklar va ayollar o‘rtasida tengsizlikni saqlab qoladi.

OAVda gender tenglikni baholash va monitoring qilish tizimini joriy etish, ayniqsa, bugungi raqamli asrda, ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash, diskriminatsiya va stereotiplarga qarshi kurashish uchun zaruriy chora-tadbir hisoblanadi. Monitoring tizimi orqali OAVdagi kontentlar tahlil qilinib, gender tengligiga ta’sir qiluvchi muammolar aniqlanadi va jamiyatda adolatli yondashuvni ta’minlash uchun amaliy choralar ko‘riladi. Shuningdek, gender

tenglikni baholash tizimi nafaqat jurnalistika sohasidagi o‘zgarishlarni, balki kengroq ijtimoiy o‘zgarishlarni ham kuzatish imkonini beradi.

Ushbu maqola OAVdagi gender tenglikni baholash va monitoring qilish tizimini joriy etishning ahamiyatini, uning qanday amalga oshirilishini va jamiyatga qanday ta’sir ko‘rsatishini tahlil qiladi. Gender tenglikni o‘lchash uchun zaruriy yondashuvlar va metodologiyalarni ko‘rib chiqish, monitoring tizimining samaradorligini oshirish uchun yangi imkoniyatlarni yaratish ham ushbu maqolaning asosiy maqsadidir.

OAVda gender tengligini ta'minlash va monitoring qilish tizimi, birinchi navbatda, jamiyatda gender tengsizliklarini aniqlash va bartaraf etish uchun zaruriy vosita sifatida xizmat qiladi. Bu tizim media kontentini tahlil qilish orqali gender muvozanatini o‘lchashga va uning jamiyatdagi ta’sirini baholashga imkon beradi. Gender tenglikni monitoring qilishda ko‘p omillarni inobatga olish zarur, chunki OAV nafaqat axborot tarqatadi, balki madaniy va ijtimoiy qiymatlarni ham shakllantiradi. Agar OAVda ayollar va erkaklar teng huquqlarga ega bo‘lsa, bu jamiyatda gender muvozanatini saqlashga yordam beradi.

OAVda ko‘rsatilgan gender stereotiplari jamiyatdagi odatdagi qarashlarni mustahkamlaydi. Misol uchun, ayollar ko‘pincha uy-joy, oilaviy qadriyatlar va maishiy rolda tasvirlanadi, erkaklar esa ko‘proq biznes, siyosat yoki liderlik pozitsiyalarida ko‘rsatiladi. Bu, o‘z navbatida, jamiyatdagi gender tengsizliklarini kuchaytiradi. Gender stereotiplarining OAVda qanday ifodalanganini monitoring qilish tizimi orqali aniqlash mumkin. Bunday tahlil OAVning mas’uliyatini oshirish va kontentni adolatli qilishga yordam beradi.

Monitoring tizimi yordamida OAVdagi gender tenglikni baholashning asosiy maqsadi – gender muvozanatini ta'minlash va bu orqali ijtimoiy barqarorlikni oshirishdir. Monitoring tizimi ikki asosiy yo‘nalishda ishlaydi: birinchisi, OAVdagi gender tenglikni nazorat qilish, ikkinchisi, OAV kontentini tahlil qilish orqali jamiyatda mavjud bo‘lgan gender stereotiplari va diskriminatsiyasini aniqlash. OAV kontentining monitoringi xotin-qizlar va erkaklar haqidagi tasvirlarning qanday ifodalanganini, ularga nisbatan qanday fikrlar va qadrlar ilgari surilayotganini ko‘rsatadi. Misol uchun, gender tengligini baholashda quyidagi savollarni ko‘rib chiqish mumkin: Ayollar OAVda qanday pozitsiyalarda ko‘rsatilmoqda? Erkaklar va ayollar o‘rtasida mehnat bozoridagi farqlar qanday aks etadi? OAVda ayollarning

muvaffaqiyatlarini yoritish qanchalik keng?

Gender tenglikni baholash va monitoring qilish tizimi uchun turli metodologiyalar mavjud. Eng keng tarqalgan metodlardan biri – bu OAV kontentining sifatli va miqdoriy tahlilidir. Sifatli tahlil OAVdagi gender tasvirlarini chuqurroq o‘rganish va tahlil qilishga asoslanadi. Bu tahlil orqali gender stereotiplari va adolatsiz tasvirlarni aniqlash mumkin. Miqdoriy tahlil esa kontentdagi ayollar va erkaklar sonini, ularning rolini va pozitsiyalarini o‘lchaydi. Bu ikki metod birgalikda gender tengligini baholashda samarali natijalarga olib keladi.

OAVda gender tenglikni baholash va monitoring qilish tizimining jamiyatdagi ta’siri katta. Bunday tizimlar OAV siyosatini yanada adolatliroq qilish va jamiyatda ijtimoiy o‘zgarishlarni rag‘batlantirishga yordam beradi. Misol uchun, OAVda ayollar va erkaklarga teng imkoniyatlar taqdim etilishi, gender stereotiplarining kamayishi, va gender diskriminatsiyasiga qarshi kurashish imkoniyatlari yaratadi. Monitoring tizimi yordamida aniqlangan gender tengsizliklari jurnalistlar va media tashkilotlariga ularni tuzatish uchun muayyan choralar ko‘rish imkonini beradi. Shunday qilib, gender tenglikni monitoring qilish tizimi, OAVni nafaqat axborot tarqatish vositasi sifatida, balki ijtimoiy o‘zgarishlarni keltirib chiqaruvchi kuch sifatida ham ishlatishga yordam beradi.

OAVdagi gender tenglikni baholash va monitoring qilish tizimi – bu jamiyatda gender tengligini ta’minlash va ijtimoiy adolatni oshirish uchun zaruriy vositadir. Bu tizim nafaqat OAV kontentining tahlilini amalga oshirish, balki ijtimoiy yondashuvni yangilash va gender stereotiplari bilan kurashish imkonini yaratadi. OAVda gender tenglikni ta’minlash orqali, jamiyatda yanada barqaror, adolatli va teng imkoniyatlarga ega bo‘lgan muhit yaratilishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, OAVdagi gender tenglikni baholash va monitoring qilish tizimi – bu jamiyatdagi ijtimoiy adolatni ta’minlash va gender diskriminatsiyasini kamaytirish uchun muhim vosita hisoblanadi. OAVda gender tengligini ta’minlash, nafaqat mediamahoratni rivojlantiradi, balki jamiyatdagi qadriyatlar va stereotiplarni o‘zgartirishga ham yordam beradi. OAVda ayollar va erkaklarning teng huquqlarga ega bo‘lishi, gender stereotiplarining kamayishi, va gender diskriminatsiyasining bartaraf etilishi jamiyatning adolatli va barqaror rivojlanishiga hissa qo‘shadi.

Monitoring tizimi yordamida OAVdagi gender muvozanatiga oid xatoliklar tezda aniqlanib, zarur o‘zgarishlar kiritilishi mumkin. Bu nafaqat kontentning sifati va tengligi uchun, balki ijtimoiy tafakkurdagi o‘zgarishlar uchun ham zarurdir. Gender tenglikni baholash va monitoring qilish tizimi, jurnalistika sohasidagi yangiliklarni yaratish, media siyosatini yaxshilash va kengroq ijtimoiy ta’sirga erishishda muhim rol o‘ynaydi.

Shuningdek, monitoring tizimi OAVda ayollar va erkaklarning muvozanatli tasvirini yaratishga yordam beradi, bu esa yangi avlodni adolat, tenglik va hurmat asosida tarbiyalashga yordam beradi. Agar OAVda gender tenglikka alohida e’tibor qaratilsa, jamiyatda diskriminatsiya va stereotiplarga qarshi kuchliroq kurashish imkoniyatlari yaratilib, jamiyatning ijtimoiy barqarorligi ta’minlanadi. Demak, gender tenglikni baholash va monitoring qilish tizimi, nafaqat mediya, balki butun jamiyat uchun ijobiy o‘zgarishlarni keltirib chiqarish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Hoffman, L. M., & Welch, D. (2016). Gender and Media: Representation and Communication. New York: Palgrave Macmillan.
2. MacNamara, J. (2016). Media and Gender: A Review of the Literature. Journal of Communication Research, 28(3), 45-60.
3. UNESCO. (2019). Gender Equality and the Media: A Global Perspective. UNESCO.
4. Tuchman, G. (1978). The Symbolic Annihilation of Women in the Media. The Women’s Press, 2(1), 29-46.
5. Global Media Monitoring Project. (2020). Who Makes the News? Global Media Monitoring Report.